

N:o 14.

Ank. till Riksd. kansli den 25 febr. 1892, kl. 1 e. m.

Lagutskottets utlåtande, i anledning af väckt framställning angående formen för vissa vexelmåls behandling.

I sin till sistlidne Riksdag afgifna embetsberättelse (sid. 97—112) omförmälde justitieombudsmannen, hurusom han iakttagit, att i fråga om sådana från öfverexekutorer fullföljda skuldfordringsmål, der lagsökningen grundades på vexelfordran, helt olika meningar gjort sig gällande inom rikets hofrätter. Genom redogörelse för åtskilliga af hofrätterna meddelade utslag visades, att flera divisioner i Svea hofrätt och de båda divisioner, af hvilka hofrätten öfver Skåne och Blekinge bestode, ansåge öfverexekutorerne vara behörige att upptaga och pröfva mål af nämnda beskaffenhet, men att deremot en division af Svea hofrätt samt de flesta divisioner inom Göta hofrätt förklarade, att öfverexekutorerne icke vore behörige att handlägga dessa mål och förty undanröjde öfverexekutorernes beslut.

I nämnda berättelse framlades också de skäl, som efter justitieombudsmannens förmenande talade för, att enligt nu gällande lag öfverexekutorerne borde anses ega att till pröfning upptaga lagsökningar, grundade på vexlar. Vidare erinrades om de olägenheter, hvilka i följd af berörda, helt olika praxis redan uppkommit och sannolikt skulle ökas i den mån praxis hos öfverexekutorerne blefve lika ojemn som hos hofrätterna. Då genom 192 § utsökningslagen stadgats, att hofrätts utslag i skuldfordringsmål ej finge hos Konungen öfverklagas, och något prejudikat från högsta dom-

stolen således ej vore att förvänta för bringande af enhet i behandlingen af mål af nämnda slag, ansåge justitieombudsmannen, att enhet ej stode att vinna på annat sätt än genom en lagförklaring.

Af sådan anledning och då 12 § utsökningslagen bestämde i fråga om hvilka fordringar lagsökning finge ega rum hos öfverexekutor, hemställde justitieombudsmannen, att Riksdagen måtte antaga ett förslag till lagförklaring derom, att 12 § utsökningslagen egde tillämpning jemväl på fordran, som grundade sig på vaxel.

Detta förslag tillstyrktes af utskottet i dess utlåtande n:o 4. Men utskottets hemställan blef af båda kamrarna afslagen.

Under diskussionen i ämnet visade sig meningarna i kamrarna ganska delade. De allra fleste talarne omfattade dock den åsigt, att öfverexekutor egde pröfva lagsökningsmål, der fordran grundades på vaxel. Huruvida sådan pröfning kunde afse kraf, rigtadt mot hvilken vaxelgäldenär som helst eller allenast mot acceptant, var emellertid äfven föremål för meningsskiljaktigheter. Talare uppträdde till förinnan för båda meningarna, men det synes såsom skulle flertalet anslutit sig till den åsigt, att hos öfverexekutor lagsökning på grund af vaxel ej borde ega rum mot annan gäldenär än acceptanten. Frågor om öfriga vaxelgäldenärers betalningskyldighet skulle uteslutande tillhöra domstol.

I sin till innevarande Riksdag afgifna embetsberättelse erinrar justitieombudsmannen till en början om sin ofvanberörda, vid sistlidne riksdag gjorda framställning och den behandling, som inom Riksdagen kom densamma till del.

Härefter fortsätter justitieombudsmannen: »Erfarenheter från min embetsresa år 1891 bestyrka än mera, att praxis i fråga om nämnda mål är särdeles olika. Så t. ex. inhemtade jag, att konungens befallningshafvande i Malmöhus län städse upptager lagsökningar mot acceptant, ej mot andra vaxelgäldenärer, men att, enligt hvad mig sades, både öfverexekutor i Malmö och öfverexekutor i Lund anse sig ej vara behörige att pröfva vaxelkraf ens mot acceptant. I likhet med konungens befallningshafvande i Malmöhus län pröfvar konungens befallningshafvande i Östergötlands län fordringsanspråk, grundadt på vaxel, då detsamma gäller acceptanten. Men om målet fullföljes till Göta hofrätt, blir konungens befallningshafvandes utslag af hofrätten undanröjdt på den grund, att Konungens be-

fallningshafvande ej egt att befatta sig med fordringsanspråket. I ett sådant från Konungens befallningshafvande i Östergötlands län under Göta hofrätts pröfning draget mål meddelade hofrätten utslag den 2 oktober 1891 och yttrade deri, att enär vixel icke vore att hänföra till sådant fordringsbevis, som i 12 § utsökningslagen omförmäldes, förklarade hofrätten, med stöd af 14 § i nämnda lag och med undanrödjande af öfverklagade utslaget, att Konungens befallningshafvande ej bort till pröfning upptaga den gjorda ansökan.

Detta utslag går i samma rigtning som de i min förra embetsberättelse omförmälda, af Göta hofrätt meddelade utslag i dylika mål. Den olikheten förefinnes dock, att i de äldre utslagen hofrätten vanligen åberopat 5 § 1 mom. i kongl. förordningen om nya vexellagens införande m. m. den 7 maj 1880, under det att hofrätten i nämnda utslag af den 2 oktober 1891 åberopat 12 och 14 §§ utsökningslagen.

Alldeles motsatta meningar i fråga om berörda skuldfordringsmål göra sig således fortfarande gällande hos skilda myndigheter. Både med hänseende härtill och i följd af de uppmaningar, som under nämnda diskussion i kamrarne ställes till mig, anser jag mig ej böra underlåta att för Riksdagen ånyo framhålla, att åtgärder torde böra vidtagas för att bringa enhet i behandlingen af nämnda mål.

I min förra embetsberättelse erinrade jag, att det för allmänheten vore en icke oväsentlig fördel att kunna hos öfverexekutor anställa lagsökning på grund af vixel. De flesta lagsökningarna i vixelmål hos öfverexekutorerna gälla acceptanter. Mera sällan lär det inträffa att lagsökningarna afse andra vixelgäldenärer, utan fordringsegarne vända sig i dylika fall vanligen till domstolarne. Orsakerna härtill torde vara dels att, såsom jag nämnt, åtskilliga öfverexekutorer blott upptaga vixelkraf mot acceptant, dels farhågor, att fordringsanspråk mot andra vixelgäldenärer lätt förklaras tvistigt, dels ock att lagsökning hos öfverexekutor ej skyddar mot preskription af vexelfordran, hvarvid bör bemärkas, att preskriptionstiden i fråga om annan vixelgäldenär än acceptanten är särdeles kort, blott sex månader från vixelns förfallodag.

Det angelägnaste för allmänheten torde sålunda vara, att befogenheten för öfverexekutor att pröfva vixelkraf mot acceptant blir oomtvistlig. När detta för det praktiska lifvet är det vigtigaste, och af förutnämnda diskussion tycktes framgå att inom Riksdagen synpatierna mest luta deråt, att, på samma gång öfverexekutorernes omförmälda befogenhet blir tyd-

lig, det tillika bestämmes att öfverexekutorerne icke ega att upptaga andra vaxelkraf, torde åtgärder vidtagas i nämnda rigtning.»

I betraktande af de vidt skilda meningar, hvilka uttalades i kamrarne, då berörda fråga der förevar, syntes det dock justitieombudsmannen vanskligt att i detta omtvistade ämne framlägga ett formuleradt lagförslag, helst de brister, hvilka kunde komma att vidlåda detsamma, möjligen skulle minska utsigterna för sjelfva sakens framgång. För att emellertid i hvad på honom ankomme söka bidraga till frågans lösning har justitieombudsmannen nu hemställt, »att Riksdagen behagade till Konungen aflåta skrifvelse med anhållan, att Konungen täcktes låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till lagbestämmelser i syfte *dels* att det må blifva fullt tydligt att öfverexekutor eger befogenhet att till pröfning upptaga fordringsanspråk, som grundas på vaxel och rigtas mot acceptanten, *dels* ock att andra på vaxel grundade fordringsanspråk endast få vid domstol anhängiggöras».

Såsom redan anförts, afsåg justitieombudsmannens framställning i ämnet vid sistlidne riksdag en lagförklaring af innehåll, att öfverexekutor icke vore af gällande bestämmelser förhindrad att till pröfning upptaga på vaxel grundade lagsökningar ehvad dessa rigtades emot godkännare eller annan vaxelgäldenär. Tillika afsåg berörda framställning att genom ändring af 51 § utsökningslagen, i fråga om den exekutiva kraften af öfverexekutors utslag i vaxelmål likställa sådant utslag med rådstufvurätts dom i dylikt mål.

I sin nu föreliggande framställning har justitieombudsmannen af praktiska hänsyn velat tillförsäkra öfverexekutor ifrågavarande pröfningsrätt allenast der lagsökning på grund af vaxel rigtas emot godkännare och på samma gång hemställt, att andra på vaxel grundade fordringsanspråk må anhängiggöras endast vid domstol.

Utskottet delar fortfarande justitieombudsmannens uppfattning om behöfligheten af en lagstiftningsåtgärd, hvarigenom den osäkerhet och brist på enhet, som för närvarande vidlåda rättstillämpningen på ifrågavarande område, må kunna häfvas. Likaledes anser utskottet det vara ur praktisk synpunkt vigtigast, att öfverexekutors rätt att pröfva vaxelkraf mot godkännaren varder oomtvistlig.

Hvad beträffar det fall, som i 93 § af gällande vexellag afhandlas, nemligen att vexelfordran preskriberats eller att vexelrätten gått förlorad genom försummelse att företaga någon för dess bevarande föreskrifven handling (s. k. prejudicierad vexel), innefattar bestämmelsen i nämnda lagrum derom att det står vexelinnehafvaren öppet att, såsom i *vanligt skuldfordringsmål*, hos vexelgäldenär *utsöka* hvad denne till fordrings-egarens skada skulle vinna, der fordringen förfölle, ett enligt utskottets förmenande otvetydigt uttalande i den riktning, att öfverexekutor enligt gällande lag eger handlägga lagsökning på grund af sådan fordran, hvilken ju icke är att betrakta såsom vexelfordran i egentlig mening.

Utskottet — som jemväl i likhet med justitieombudsmannen anser lämpligast att frågan medelst en Riksdagens skrifvelse öfverlemnas till Kongl. Maj:t, som dervid äfven får tillfälle taga i öfvervägande frågan om enahanda verkställighet bör komma öfverexekutors utslag i vexelmål till del, som för närvarande tillkommer rådstufvurätts dom — hemställer följaktligen,

att Riksdagen, i anledning af justitieombudsman-
nens framställning, måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t
anhålla, det Kongl. Maj:t ville låta utarbета och för
Riksdagen framlägga förslag till lagbestämmelse derom,
att hvad i förordningen om nya vexellagens införande
och hvad i afseende derå iakttagas skall den 7 maj
1880 är stadgadt angående rättegång i vexelmål ej
utgör hinder för öfverexekutor att upptaga mål, hvori
på grund af vexelfordran lagsökning anställes mot god-
kännare af vexel.

Stockholm den 25 februari 1892.

På laguskottets vägnar:

AXEL BERGSTRÖM.

Reservation:

dels af herrar *Bergström*, grefve *Klingspor* och *Ölander*, af hvilka den förstnämnde yttrat: »Enligt en lagbestämmelse, sådan utskottets pluralitet föreslagit, skulle öfverexekutor vara behörig och pliktig att upptaga hvarje lagsökning, som innehafvare af en godkänd vaxel för utbekommande af sin derå grundade fordran anställer mot godkännaren, således äfven om vaxelfordran hos godkännaren är preskriberad eller vaxelrätten mot honom genom försummelse att företaga någon för dess bevarande föreskrifven handling gått förlorad. Jemlikt 93 § vaxellagen är dock vaxelnehafvaren i nyssnämnda två fall endast berättigad att såsom i vanligt skuldfordringsmål hos vaxelgodkännaren utkräfvad hvad denne till fordringsägarens skada skulle vinna, der fordringen förfölle. Ett sådant käromål, i tyska rätten benämndt 'Bereicherungsklage', lämpar sig ingalunda att behandlas af öfverexekutor; ty utförande af detsamma kräfvor, om det skall vinnas, en bevisning, hvilken endast vid domstol må förebringas, t. ex. att godkännaren fått valuta af vaxelgifvaren till vaxelns inlösande, men åsyftar att till egen vinning och vaxelnehafvarens förlust slå under sig valutan genom att åberopa sig å vaxelrättens preskription eller vaxelns prejudicierande.

Jag anser därför, att skrifvelsen bort formuleras så, som nedanintagna förslag utvisar. Derest en med detta öfverensstämmande lagbestämmelse kommer till stånd, kan och bör öfverexekutor enligt 14 § utsökningslagen underlåta att upptaga en lagsökning mot godkännaren, till grund hvarför företes och åberopas en preskriberad eller prejudicierad vaxel. Icke så om lagbestämmelsen formuleras i öfverensstämmelse med utskottets förslag till skrifvelse. Öfverexekutor måste då enligt 12 och 15 §§ utsökningslagen upptaga och med godkännaren kommunicera vaxelnehafvarens lagsökning. Uteblifver då godkännaren med förklaring, torde det lätt nog inträffa, att han blir tredsковis förpligtad att utgifva vaxelns belopp, ehuru laglig skyldighet dertill icke åligger honom med mindre vaxelnehafvaren åstadkommit sådan bevisning, som i 93 § vaxellagen förutsättes som vilkor för godkännarens betalningsskyldighet. Kommer åter godkännaren in med svar, måste otvifvelaktigt öfverexekutor visa målet såsom tvistigt till domstol.

På grund af hvad nu blifvit anfördt har jag talat och röstat för, att utskottets hemställan bort erhålla följande lydelse:

att Riksdagen, i anledning af justitieombudsmannens framställning, måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t ville låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till lagbestämmelse af hufvudsakligt innehåll, att stadgandena i vexellagen den 7 maj 1880 och 5 § 1 mom. i förordningen af samma dag om nya vexellagens införande och hvad i afseende derå iakttagas skall icke utgöra hinder för öfverexekutor att, der innehafvare af godkänd vaxel för sin fordran söker godkännaren, upptaga den ansökan, så framt icke vaxelfordran hos godkännaren är preskriberad eller vaxelrätten mot honom genom försummelse att företaga någon för dess bevarande föreskrifven handling gått förlorad, men att alla andra på vaxel grundade fordringsanspråk endast vid domstol må anhängiggöras»;

dels ock af herr *Fröberg*.

Härjemte hafva herrar *Hasselrot* och *Pehrsson* begärt få här antecknadt, att de ej deltagit i ärendets behandling inom utskottet.